

Norges vassdrags- og energidirektorat
PB 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Terje Wivestad, 22003638

Fylkesmannens innspill til hvilke avbøtende tiltak som bør pålegges Bærum kommune ved senkning av vannstanden i Grinidammen i Lysakerelva i Oslo og Bærum kommuner

Fylkesmannen anbefaler NVE å pålegge Bærum kommune avbøtende tiltak. Det anbefales å gjennomføre biotopjusterende tiltak, støtteutsetting av edelkreps og etterundersøkelser for å se om de avbøtende tiltakene har vært vellykkete.

Bakgrunn

NVE ga 10.07.2015 Bærum kommune tillatelse til å tappe ned Grinidammen fordi dammen måtte rehabiliteres. Det ble også gitt et konsesjonsfritt vedtak om permanent senkning av vannstanden i Grinidammen på 0,2 m, for å senke trykket på dammen.

Etter at dammen var ferdig rehabilitert ble NVE gjort oppmerksom på at vannstanden var senket med opp mot 0,8 m. En slik senkning ble vurdert konsesjonspliktig i NVEs brev av 20.12.17. Bærum kommune søkte 13.04.2018 om tillatelse til permanent senkning av vannstanden i Grinidammen. NVEs vedtok den 04.02.2019 en tillatelse etter vannressursloven § 8 til å senke vannstanden i Grinidammen permanent. Konsesjonen ble gitt med følgende vilkår:

«Det skal gjennomføres undersøkelser med fokus på blærestarr, edelkreps og elvemusling i Grinidammen. Grinidammen omfatter her også de delene av dammen som er strykparti (mellom Griniveien og T-banebroa). Undersøkelsene skal ha fokus på senkningens påvirkning på artene. Ved negativ påvirkning kan NVE pålegge avbøtende tiltak».

Bærum kommune har i brev av 10.01.2019 oversendt gjennomførte undersøkelser for blærestarr, edelkreps og elvemusling i Grinidammen. Her er det vurdert behov og mulige tiltak for å bedre forholdene (rapport av 28.10.2019).

Kartleggingen viser at det er gode bestander av blærestarr rundt Grinidammen. Biofokus vurderer at vannstandssenkingen ikke har vært til vesentlig skade for blærestarr. En fortsatt lav vannstand vil ikke medføre at det blir mindre blærestarr i området. Biofokus mener at det bør vurderes å gjøre tiltak for å bekjempe noen av fremmede arter i området. Det gjelder (særlig mongolspringfrø, valurt og høstberberis) som kan fortrenge blærestarr.

Naturfaglige konsulenttjenester gjort en vurdering av konsekvenser for edelkreps, elvemusling og ørret, og mulige tiltak for å bedre forholdene for disse artene (rapport av 31.12.2019). Ifølge rapporten er forholdene for edelkreps, elvemusling og ørret vesentlig endret i øvre del av Grinidammen. Edelkrepsen har mistet gode leveområder som følge av at store deler av dammen nå tørrlegges regelmessig. Ørreten har mistet områder inn mot østre elvebredd, men kan ha fått potensielt gode gyte- og oppvekstområder i vestre elveløp. For elvemusling er det vurdert at situasjonen kanskje er bedre som følge av at leveområdet nå i større grad overlapper med ørretens leveområde. I rapporten er det foreslått å legge ut grovere steinmasser i øvre del av Grinidammen for å bedre forholdene for ørret, edelkreps og elvemusling. Tiltaket må følges opp for å dokumentere effekt og gjøre eventuelle korrigeringer. Det anbefales også at det i 2020 undersøkes om det forekommer stranding av elvemusling.

NVE konstaterte at undersøkelsen for edelkreps og elvemusling viser at forholdene har blitt vesentlig endret i øvre del av Grinidammen og at det anbefales å gjøre avbøtende tiltak. NVE varslet Bærum kommune at NVE vurderer å pålegge avbøtende tiltak for edelkreps og elvemusling med hjemmel i vassdragskonsesjonen av 04.02.2019.

NVE ber Fylkesmannen om innspill til avbøtende tiltak ut fra foreliggende dokumenter.

Fylkesmannens vurderinger

Kartleggingen viser at det er gode bestander av blærestarr rundt Grinidammen. Vannstandssenkingen har ikke vært til vesentlig skade for blærestarr. En fortsatt lav vannstand vil ikke medføre at det blir mindre blærestarr i området. Fylkesmannen vurderer at det ikke er behov for tiltak for blærestarr. I forhold til økning av fremmede arter må kommunen følge utviklingen nøye, og om nødvendig gjennomføre tiltak mot fremmede plantearter. Fylkesmannen mener ikke at eventuell fremvekst av fremmede arter kan sees som en direkte virkning av senkingen.

Fylkesmannen har forvaltningsansvar for de truede og sårbare artene edelkreps og elvemusling. Disse har status som hhv. sterkt truet (EN) og sårbar (VU) i Norsk Rødliste for arter. Begge artene er sårbare. Spesielt edelkreps er sterkt truet grunnet påvirkninger som menneskelige inngrep, vassdragsregulering, krepsepest og utsetting av signalkreps som også er bærer av krepsepest.

I 1998 ble Lysakerelva rammet av krepsepest og all edelkreps i hovedvassdraget døde. Det har ikke vært mulig å avdekke årsaken til pestutbruddet. Det har vært søkt etter signalkreps

i Bogstadvannet etter opplysninger om mulig utsetting av signalkreps i dam på Bogstad golfbane. Heldigvis er signalkreps ikke funnet.

I 2015, 2016 og 2017 fikk Fylkesmannen tilgang på midler fra Miljødirektoratet for å forsøke å reetablere edelkreps i Lysakerelva. Det ble over en treårsperiode satt ut nær 2 000 edelkreps i varierende størrelser fra Store Sandungen i Asker bl.a. på denne strekningen i Lysakerelva ned mot Grinidammen. Det er investert kr. 60 000,- i 2015, kr 30 000 i 2016 og kr. 120 000 i 2017, totalt kr 210 000,-. I tillegg kommer utgifter til prosjektstyring og saksbehandling hos Fylkesmannen.

Det er beklagelig at senkningen med 0,8 m har ført til at verdifulle leveområdene til edelkreps er redusert ved at områder nå tørrlegges. Det gjelder spesielt nå som det over tid har vært investert midler og tid i å reetablere edelkrepsen i vassdraget. Nederste sted for utsetting er under brua til Griniveien, men det er observert edelkreps som har vandret ned i området ned mot Grinidammen. Bekkørret har også fått reduksjon i leveområdene, men kompenseres i noen grad ved at forholdene har blitt bedre i det vestre løpet. For elvemusling antas forholdene å bedres siden elvemuslingen har en livssyklus med parasittiske larver på ørret yngels gjeller det første året av ungstadiet. Elvemusling og ørret vil nå bli konsentrert sammen i gjenværende vestre elveløp som har fått økt vannhastighet og bedre hydrologiske forhold. Imidlertid har antakelig en del elvemuslinger strandet og omkommet på de tørrlagte områdene av elvebredden.

Fylkesmannen mener at det er grunnlag for at NVE pålegger Bærum kommunen å gjennomføre kompensierende tiltak for edelkreps og ørret. Det er i utredningen pekt på biotopforbedrende tiltak som utlegging av stein og blokker fra nedstrøms Griniveien og ned mot Grinidammen. Fylkesmannen anbefaler at det utarbeides en plan for biotopjusteringer. Utarbeidelse av plan og kostnader til gjennomføring av tiltak belastes Bærum kommune.

Fylkesmannen anbefaler også at NVE pålegger Bærum kommune å bekoste innkjøp av inntil 1000 edelkreps fra Store Sandungen i Asker med utgifter til utsetting som et kompensierende tiltak for å styrke bestanden av edelkreps. Edelkrepsen settes i området med biotopjustering og ned mot dammen på egnete områder.

Videre anbefales NVE å pålegge etterundersøkelser av virkning av de avbøtende tiltakene som eventuelt blir pålagt Bærum kommune. Etterundersøkelse gjennomføres året etter gjennomføring av tiltak. Hensikten er å se på overlevelse av utsatt edelkreps. Etter 4 år foretas en ny undersøkelse for å se på om de kompensierende tiltakene har vært ført til økt rekruttering av yngel av edelkreps og økt tetthet av ørret. Undersøkelsene må brukes for å vurdere om det er behov for ytterligere kompensierende tiltak.

Med hilsen

Hilde Sundt Skålevåg
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Terje Wivestad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi:
Oslo kommune, Bymiljøetaten
Lysakervassdragets venner
Oslo elveforum
Bærum elveforum